

Věcné vyhledávání v síťovém prostředí

Recenze sborníku: Subject retrieval in a networked environment : proceedings of the IFLA Satellite Meeting held in Dublin, OH, 14–16 August 2001 and sponsored by the IFLA Classification and Indexing Section, the IFLA Information Technology Section and OCLC. Edited by I. C. McIlwaine. München : K.G. Saur, 2003. 193 s. (UBCIM Publications – New Series, Vol 25). ISBN 3-598-11634-9.

IFLA v minulosti neměla selekční jazyky mezi svými prioritami, více pozornosti věnovaly této problematice organizace jako FID nebo UNESCO. Rychlý rozvoj informačních technologií v posledních desetiletích navíc odsunul tradiční postupy knihovníků a bibliografů v organizaci informačních procesů ještě více do pozadí.

Pokrok pro uživatele nepochybně přinesla snazší dostupnost online katalogů a komerčních databázových služeb, web jako zdroj informací pro vědeckou a odbornou práci se však příliš neosvědčil. Uvádí se, že i velmi zasvěcený uživatel je schopen s použitím nejlepšího vyhledávacího systému nalézt sotva třetinu relevantních stránek.

Recenzovaný sborník naznačuje jednu z možných cest, jak tento problém řešit. Tato cesta spočívá v lepším využití osvědčených knihovnicko-bibliografických pořádacích systémů v síťovém prostředí. Konference na toto téma se v Dublinu v USA (v sídle OCLC) zúčastnilo 80 odborníků ze 14 zemí tří kontinentů, kteří vyslechli 22 příspěvků o projektech, resp. experimentech v dané oblasti.

Úvodní oddíl sborníku je věnován vícejazyčnosti v oblasti selekčních jazyků. E. FREYRE a M. NAUDI zde obsáhleji informují o projektu MACS, který je realizován od roku 1997 ve spolupráci národních knihoven Švýcarska, Francie, Velké Británie a Německa. MACS předpokládá sémantické propojení předmětových heslářů zúčastněných knihoven a tím podstatné usnadnění a zkvalitnění práce i pro uživatele. Systém je otevřený a počítá s postupným začleněním dalších zemí, resp. jazyků. Druhý příspěvek v tomto oddílu (G. J. A. RIESTHUIS) kritizuje některá ustanovení normy ISO 5964-1985 pro vícejazyčné tezaury a doporučuje zavádět tzv. neidentické vícejazyčné tezaury.

Další část sborníku přináší příspěvky, které zkoumají a příp. navrhují postupy a možnosti vyhledávání v sítích, které zpřístupňují databáze s různými selekčními jazyky. T. OLSON popisuje integraci Předmětových hesel Kongresové knihovny (LCSH) a tezauru MeSH, který spravuje americká Národní lékařská knihovna. Podrobná studie je věnována projektu Evropské unie Renardus (T. KOCH, H. NEUROTH, M. DAY), který má usnadnit akademickým a vědeckým komunitám vstup do většího počtu evropských informačních systémů. Projekt předpokládá zavedení Deweyho desetinného třídění (DDC) jako propojovacího jazyka, který bude navigovat konečného uživatele v heterogenním prostředí zahrnujícím jednotlivé portály. K úplnému sloučení svých dílčích tezurů využívaných v článkových bibliografických databázích do tzv. megatezauru přistupuje z podobných důvodů i známá firma H. W. Wilson (P. S. KUHR). Poněkud okrajové jsou dva zbývající příspěvky o využívání databáze elektronických časopisů v univerzitní knihovně v Řeznu (F. GEISELMANN) a o potřebě respektovat v selekčních jazycích speciální potřeby marginalizovaných společenských skupin (H. A. OLSON, D. B. WARD).

Mezioborový záběr mají další tři projekty: britský HILT (D. NICHOLSON, S. WAKE), coloradský CDP (W. A. GARRISON) a kanadský Iter (C. BEGTOL). Prvé dva zahrnují širší spektrum sbírkových a informačních institucí včetně muzeí a archivů, specifíkem projektu Iter je zaměření na různé typy dokumentů, které se týkají středověku a renesance (bibliografická databáze je pragmaticky omezena lety 400–1700).

Samostatná skupina příspěvků je věnována organizaci znalostí v oblasti výchovy, vzdělávání a školství. Kriticky se zde hodnotí možnosti přístupu k této oblasti prostřednictvím vyhledávacích strojů na internetu (M. HUDON), popisuje se koncepce experimentu integrujícího klasifikaci s tezaurem (J. QIN, J. CHEN) a pozitivně je hodnoceno uplatnění MDT v rámci projektu Evropské unie EASEL (A. SLAVIC).

Následující oddíl sborníku obsahuje návrhy k dalšímu rozvoji současných vyhledávacích procedur na základě podnětů z jiných vědních oblastí. Psychologickou teorii tzv. personálního konstruktů doporučuje M. A. BURKE využít pro klasifikaci a vyhledávání fotografií. C. A. BEAN a R. GREEN znovu připomínají možné využití koncepce tzv. rámců (frames) zejména v tezaurech. Rámce mohou zvýšit míru úplnosti (recall) při vyhledávání, neboť porovnávají významovou podobnost textů na úrovni vět a výroků, nikoli jen na úrovni slov a slovních spojení. Spíše softwarovou inovací je návrh propojit správu tezauru s vyhledávacím systémem v síťovém prostředí pro mezinárodní projekt CAMed (M. LEI ZENG, Y. CHEN)

Poslední rozsáhlá skupina příspěvků zahrnuje projekty a experimenty, které se zabývají transformací tradičních vyhledávacích nástrojů pro síťové prostředí. Důkladnou, historicky i teoreticky fundovanou studii k problematice kontroly a unifikace názvů a jmen individuálních entit (authority control) zpracovala M. I. CORDEIRO s odkazem na standardizační aktivity IFLA (pracovní skupina FRANAR). Výzkumný tým vedený E. T. O'NEILEM připravil a zčásti i ověřil projekt úpravy Předmětových hesel Kongresové knihovny (LCSH) se zjednodušenou syntaxí FAST, v němž jsou tradiční podhesla nahrazena fasetami místa, formy a času. F. J. DEVADASON popisuje experimentální systém odvozený z ideje tzv. klasauru (propojení tezauru a klasifikace) a Rangathanovy fasetové koncepce, resp. z její verze z roku 1964. Připouští však, že tento systém bude v praxi příliš sofistikovaný, a tedy i pracný. C. J. GODBY a J. STULER informují o výzkumném projektu, v němž zjišťují možnosti využití Třídění Kongresové knihovny (LCC) k vytvoření znalostní báze, automatické klasifikaci plných textů a jejich zpřístupnění na webu. Editor sborníku a zřejmě *spiritus agens* celé konference I. C. McILWAINE věnoval své vystoupení aktuální problematice MDT. Zdůraznil postupnou fasetizaci jeho některých částí, jakož i radikální změnu dlouho zanedbávaného a zdoluhavého revizního mechanismu MDT. Upozornil na systém GERHARD (Eidgenössischen Technischen Hochschule v Curychu), který je zatím nejpropracovanější aplikací MDT pro využití ve webovém prostředí. MDT má v tomto prostředí také šanci fungovat jako geografický slovník a jako prostředník mezi mnoha různými přirozenými jazyky. V závěrečném příspěvku porovnali D. VIZINE-GOETZ a R. THOMPSON rešeršní kvalitu, resp. výkonnost databáze OCLC NetFirst s výsledky dosaženými při použití Deweyho desetinného třídění.

Sborník je doplněn seznamem účastníků a rejstříkem názvů, zkratk a klíčových slov obsažených v textech příspěvků.

Jaroslav Skolek

